

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi: 29.06.2019

Yayın Kabul Tarihi: 08.10.2018

Anne Baba Tutumlarının Ergenlerin Kimlik Statüleri Üzerindeki Etkisinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Busem Yeşilkılıç*¹, Mehmet Ali Çakır², Şükrü Dutar³

Öz

Bu çalışmanın amacı anne baba tutumlarının ergenlerin kimlik statüleri üzerindeki etkisinin bazı değişkenler açısından incelenmesidir. Çalışmada ergenlerin anne baba tutumlarının ve kimlik statülerinin cinsiyet, anne ve baba eğitim durumu, açısından incelenmiştir. Araştırmanın modeli korelasyonel araştırma olup, araştırmanın örneklemini Hatay il merkezindeki özel öğretim kurumunda okuyan 145 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada, uyarlaması Oskay (1998) tarafından yapılan Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeği ile Kuzgun ve Eledikoğlu (2005) tarafından revize edilen Anne Baba Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS istatistik programı aracılığıyla Mann Whitney-U testi ve Kruskal Whallis testi kullanılarak yapılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda cinsiyet ile demokratik anne tutumu ve otoriter anne arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Anne eğitimi ile anne baba tutumları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Baba eğitim durumu ile demokratik anne tutumu arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Anne baba tutumu, kimlik statüleri, ergenlik

Analyzing the Effects of Parental Attitudes on the Identity Status of Adolescents in Terms of Some Variables

Öz

Objective of this study is to analyze the effect of parents' attitudes on adolescents' identity statuses in terms of some variables. In the study, adolescents' parental attitudes and identity statuses were examined in terms of gender, parents' educational background, income and area of residence. Research model is correlation analysis, and research sample constitutes of 145 students attending private education institution in Hatay central district. In the research, Extended Objective Ego Identity Status Scale adapted by Oskay (1998) and Parental Attitude Scale revised by Kuzgun and Eledikoğlu (2005) were used. Data analysis was conducted using Mann Whitney-U test and Kruskal Whallis test via SPSS statistical software. As a result of findings obtained, significant difference was found between gender and democratic mother attitude and authoritarian mother attitude. No significant differences were found between number of siblings, mother's educational background, parents' marital status and parents' attitudes. Significant difference was found between father's educational background and democratic mother attitude.

Key Words: Parental attitudes, identity statuses, adolescence

*¹Corresponding Author: busemyesilkilic@gmail.com

Giriş

Ergenlik dönemi, erinlik puberte ile başlayıp yetişkinliğe kadar süren bir dönemi kapsamakta, çocuklukla yetişkinlik arasında bir köprü görevi görmektedir (İnanç, Bilgin & Atıcı, 2012). Bu dönemde kadın veya erkek cinsiyet rolünü kazanmaya çalışan ergenler diğer yandan en önemli gelişim görevlerinden birisi olan kimliklerini kazanmaya çalışmaktadır. Bunun için ergenler etrafındaki insanları gözlemlemekte ve bazı davranışları kendilerine model almaktadırlar. Kendini kabullenen ve olumlu gören ergenlerin, kendini kabullenmeyen ergenlere göre daha sağlıklı gelişim gösterdikleri görülmektedir. Kimlik karmaşasının ve bu karmaşa sonucunda oluşturulan kimlik duygusunun ergenlik döneminin gelişim sürecinin merkezinde olduğu görülür (Özgüngör, 2009). Bu sürece eşlik eden en önemli faktörlerden bir tanesi de ailedir.

Anne baba ve çocuk iletişiminin sağlıklı olmasında ailelerin kendilerine yönelik olan tutum ve davranışları önem kazanacaktır. Annenin çocuğa demokratik davranması çocuk ile olan etkileşimini olumlu etkiler; bunun yanı sıra otoriter davranan ailelerde çocuk ile arada mesafeler oluşacak ve anne baba ilişkisi olumsuz etkilenecektir. Aşırı koruyucu anne baba tutumuna sahip olan ergenlerin özerkliklerini zedelememeye dikkat edilmelidir (Çağdaş, 2015). Sağlıklı ailelerin temelinde karşılıklı anlayış ve saygı vardır. Ergene gösterilen koşulsuz saygı ile ergen bu dönemdeki gelişim görevi olan kimlik statülerini olumlu yönde etkilemektedir. Böyle ailelerde ergenler kendini gerçekleştirme gücüne sahip olmakta ve kendi benliklerinin farkında olmaktadır (Bakırcıoğlu, 2010). Ergenlerin yaşamında anne babalarının çok büyük öneme sahip olduğu görülmektedir. Her türlü problemini anne ve babasıyla paylaşabilen çocukların ilerdeki dönemlerde de var olan sorunlarını çözmeye daha yetkin oldukları görülmektedir; çünkü bu ergenler anne ve babalarına her koşulda güvenirliler. Anne ve babaların çocuk yetiştirme tutumları çocukların sosyalliği açısından çok etkili bir değişkendir (Kulaksızoğlu, 2011). Algılanan ebeveyn tutumları çocukların kendilerini ifade ediş biçiminde etkilidir. Ailesini otoriter, demokratik ya da aşırı koruyucu olarak algılayan bireylerin sergiledikleri davranış örüntüleri birbirinden farklıdır.

Kimlik statüleri kapsamında James Marcia'nın çalışmaları büyük önem kazanmıştır. Marcia'nın ortaya koyduğu kimlik statülerine akacak olursak bunlar; başarılı kimlik, moratoryum kimlik (askıya alma), erken bağlanma statüsü (ipotekli) ve dağınık kimliktir. Bunlardan ilki olan başarılı kimlik statüsüne baktığımızda var olan seçenekleri araştırıp kalıcı bir bağlanma gerçekleştiren statüdür. Genelde bu bireylerin var olan durumdan memnun oldukları görülür. Moratoryum kimlik statüsüne sahip ergenlerde ise bireyler arayış içine girmekle beraber kalıcı bağlanmalar yapılamadığı bir bekleme sürecidir. Ergenler herhangi bir kimliğe bağlanmaya henüz daha hazır değildir. İpotekli kimlik statüsündeki bireyler hazırda var olan bir kimliğe bağlanarak herhangi bir arayışta bulunmayan ergenleri temsil eder. Anne babaları başta olmak üzere ve yakın sosyal çevresinin de kimliğini model alabilmektedirler. Son kimlik statüsü olan dağınık kimlik statüsünde ise herhangi bir arayış ve bağlanma yoktur. Ergenler burada karşımıza pasif olarak çıkarlar (Marcia, 1966).

Kimlik gelişiminin devam ettiği bu süreçte ailenin tutumu önem kazanmaktadır. Çocukluk döneminde anne ve babasıyla olumlu ilişkiler geliştiren çocukların sağlıklı bir kimlik süreci geçirdikleri görülmektedir (Kulaksızoğlu, 2011). Çocukluğun ilk yıllarında en önemli ihtiyaçların karşılandığı varsayıldığında ailenin kişilik gelişimi oluşumunda etkisi büyüktür (Çağdaş, 2015). Kimlik arayışı her kişide farklı biçimde gelişebilmektedir. Ergenlerin bir kısmı kimlik arayışı içine girerken bir kısmı da anne babalarının kimlik statülerini benimsemektedir. Anne baba figürünün çocuğa rol model olduğu düşünüldüğünde kimlik gelişimi üzerindeki etkisi çok büyüktür. Anne baba tutumlarına genel olarak bakacak olursak koruyucu anne baba tutumu, otoriter anne baba tutumu, demokratik anne baba tutumu olmak üzere anne baba tutumlarına üç ana başlık altında toplayabiliriz. Demokratik anne baba tutumuna sahip ailelerin ebeveynleri düşünüldüğünde aileye genel olarak hoşgörü ve sevgi hakimdir (Kulaksızoğlu, 2011). Ebeveynin ergeni reddetmesi, ergeni umursamayan bir tavır sergilemesi, aşırı otoriter tutum sergilemesi, dengesiz ve tutarsız davranması, mükemmeli araması, her şeye hoşgörüyle yaklaşması ergenin kimlik kazanması sürecini çeşitli açılardan etkilemektedir. Bu tarz tutum sergilenen ailelerde başarılı kimlik oluşum sürecinin zor olduğu görülmektedir. Böyle ortamlarda yetişen çocuklar kendilerini değerli hissetmezler ve başarılı bir kimlik geliştirmekte zorlanırlar (Atar, 2013). Çevreye uyum sürecine bakıldığında demokratik anne baba tutumuyla yetiştirilen ergenlerin, otoriter anne baba tutumu ile yetiştirilen ergenlere göre kendini daha iyi ifade ettiği ve çevreye daha kolay uyum sağladığı görülmektedir. Koruyucu anne baba tutumu ile yetiştirilen ergenlerin kendilerini ifade etme konusunda daha çekingen davrandıkları görülmektedir. Böylece bu ergenler kendi başlarına karar veremeyen ve aileye aşırı düşkün bireylere olarak karşımıza çıkarlar.

Problem Cümlesi

Çeşitli değişkenlerin bu kimlik bunalımını etkilenildiği düşünüldüğünden bu araştırma yapılacaktır. Günümüz toplumlarının erkeklere kadınlardan daha fazla rol düştüğü göz önünde bulundurulduğunda kimlik statülerinin cinsiyet değişkeninden etkilendiği görülmektedir. Kimlik bulma süreciyle beraber artan sorumluluk, genç yetişkinlikte ergenlerin var olan problemleriyle baş etmede sorunlar yaşadıklarını göstermektedir. Ergenlerin çoğu davranışı ailelerinden model aldıkları düşünüldüğünde ebeveyn tutumlarının geliştirilen kimlik statüsü üzerinde etkisi açısından önemli bir konudur ve üzerinde çalışılması gereken bir konudur. Bu nedenle bu çalışmada anne baba tutumlarının ergenlerin kimlik statüleri üzerindeki etkisinin bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Alt Problemler

1. Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarının kimlik statüleri üzerindeki etkisi nasıldır?
2. Cinsiyetlerine göre ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve kimlik statüleri nasıldır?
3. Annenin eğitim durumu ile ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Babanın eğitim durumu ile ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli, araştırma grubu, veri toplama amaçları ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu çalışmada korelasyonel araştırma benimsenmiştir. Bu araştırmalarda kullanılan yöntem iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin, bilinen bir değişkenden yola çıkarak bilinmeyen bir değişkenin tahmin edilmesidir (Büyüköztürk, 2012). İki değişken arasındaki ilişki ne kadar yüksekse tahmin o derece yüksek yapılır.

Katılımcıların anne baba tutumlarının kimlik statüleri ile ilişkisinin belirlenmesinde kullanılmıştır. Anne baba tutumları ve kimlik statülerinin cinsiyet, anne ve babanın eğitim durumu gibi değişkenlere göre farklılaşım farklılaşmadığına göre incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmadaki çalışma grubu 2017 yılında Hatay ilinde Yks hazırlık dershanelerinde öğretim gören üniversite sınavına hazırlık öğrencileridir. Veriler toplanırken gönüllülük ilkesi esas alınmış, ölçek uygulanmadan önce öğrencilere araştırma ile ilgili bilgilendirme yapılmış ve ölçeğin uygulanması sırasında sorulan sorulara birebir cevap verilmiştir. Öğrencilerin kimlik bilgileri istenmemiştir.

Veri Toplama Araçları

Anne baba tutum ölçeği. Bireylerin algıladıkları anne baba tutumunun türü ve düzeyini ölçmek amacıyla Kuzgun tarafından geliştirilen, Kuzgun ve Elediklioğlu (2016) tarafından revize edilen ölçek 40 maddeden oluşmaktadır. Üç tutum türünü içeren ölçekte demokratik tutum, otoriter tutum ve koruyucu/istekçi tutum ölçülmektedir. 5'li likert tipine göre geliştirilen ölçek için bireyin hiç uygun değil, pek uygun değil, biraz uygun, çok uygun ve tamamen uygun seçeneklerinden bir tanesi işaretlemesi beklenir (Elediklioğlu, 2016). Alt ölçeklerden elde edilen puanın fazla olması, bireyin o tutumu algıladığını göstermektedir. İç tutarlılık katsayısı demokratik tutumun .90, otoriter tutumun iç tutarlılık katsayısı .79 ve koruyucu/istekçi tutumun iç tutarlılık katsayısı .82'dir.

Ölçek çocuk ve ergenlere uygulanmaktadır. Yapılan araştırmalar sonucundan aracın güvenilirliğinden şüphe duyulduğu için yeniden ele alınması gerektiği düşünülmüştür. Anne baba tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması 1992-1993 öğretim yılının Gazi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesinde okuyan 100 kişiye uygulanarak faktör analizi çözümlenmesi yapılmıştır. Yapılan faktör analizi sonuçlarına göre koruyucu/istekçi tutum (15 madde), demokratik tutum (15 madde) ve otoriter tutum (10 madde) olarak düzenlenmiş, ölçek 3 boyuttan oluşmaktadır.

Genişletilmiş objektif ego kimlik statüsü ölçeği. Marcia'nın ortaya çıkardığı dört kimlik statüsünü ölçmeye yönelik 64 maddeden oluşmaktadır. 6'lı likert tipi kullanılan ölçekte puanlama verilen yanıtların toplam puanlarına dayanarak elde edilmektedir. Kişilerarası ve ideolojik alanlarındaki kimlik düzeyini ölçen ölçekte dört tane alt boyut vardır. Bunlar: başarılı kimlik statüsü, moratoryum kimlik statüsü, ipotekli kimlik statüsü ve kargaşalı kimlik statüsüdür.

Ölçeğin Türkçe çeviri ve uyarlamasını Oskay (1998) yapmıştır. İç tutarlılık katsayısı başarılı kimlik statüsü için .75, moratoryum kimlik statüsü için .69, ipotekli kimlik statüsü için .86 ve kargaşalı kimlik statüsü için .52'dir.

Kişisel bilgi formu. Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyeti, anne ve babanın eğitim durumu gibi sorulardan oluşmaktadır. Katılımcıların bazı soruları kendileri yanıtlamaları istenirken bazılarının da cevapları seçenekler arasından yanıtlamaları istenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma için gerekli olan bilgiler katılımcılardan anket yoluyla toplanmıştır. Araştırma sürecinde elde edilen verilere SPSS 22.0 (Statistical Package for The Social Science) programından yararlanılmıştır. Man Whitney-U testi, Kruskal Wallis, Anova testi kullanılmıştır. Veriler normal dağılım göstermediği için nonparametrik test uygulanmıştır. (Büyüköztürk, 2012)

Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamına alınan ergenlerin sosyo-demografik bilgilerine ilişkin bulgular, kimlik statülerine ilişkin bulgular ve anne ve baba tutumlarına ilişkin bulgular yer almaktadır.

Ergenlerin Sosyo-Demografik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya dahil edilen ergenlerin cinsiyetlerine ilişkin bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Ergenlerin Cinsiyetlerine İlişkin Dağılım

Cinsiyet	Sayı (N)	Yüzde (%)
Kadın	87	60.0
Erkek	58	40.0
Toplam	145	100.0

Araştırmaya dahil edilen ergenlerin % 60'ını kadınlar oluştururken % 40'ını erkekler oluşturmaktadır.

Katılımcıların anne eğitim durumlarına ilişkin bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Ergenlerin Anne Eğitim Durumlarına İlişkin Dağılım

Anne Eğitim Durumu	Sayı (N)	Yüzde (%)
İlkokul	114	78.6
Lise	24	16.6
Üniversite	7	4.8
Toplam	145	100.0

Katılımcıların anne eğitim durumları incelendiğinde, çoğunluğunun annelerinin ilkokul mezunu olduğu (% 78.4) tespit edilmiştir. Bunu anneleri lise mezunu olan katılımcılar izlemektedir (% 16.6). Annesi üniversite mezunu olanlar oranlarının da düşük olduğu gözlenmiştir (% 4.8).

Katılımcıların baba eğitim durumlarına ilişkin bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Ergenlerin Baba Eğitim Durumlarına İlişkin Dağılım

Baba Eğitim Durumu	Sayı (N)	Yüzde (%)
İlkokul	105	73.4
Lise	23	16.1
Üniversite	15	10.5
Toplam	143	100.0

Katılımcıların anne eğitim durumları incelendiğinde, çoğunluğunun babalarının ilkököl mezun olduğu (% 73.4) tespit edilmiştir. Bunu ikinci en yüksek oran ile babaları lise mezunu olan katılımcılar izlemektedir. Babası üniversite mezunu olan katılımcıların oranının da düşük kaldığı gözlenmektedir (% 10.5).

Ergenlerin Anne Baba Tutumlarına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamına alınan ergenlerin cinsiyetlerine göre demokratik anne baba tutumlarına ilişkin bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Anne Baba Tutumları Alt Boyutlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Demokratik Anne Baba	Kadın	81	72.17	5845.50	1687.50	0.05*
	Erkek	52	58.95	3065.50		
Koruyucu ve İstekçi Anne Baba	Kadın	81	68.02	5510.00	2189.00	0.72
	Erkek	56	70.41	3943.00		
Otoriter Anne Baba	Kadın	73	56.31	4110.50	1409.50	0.03*
	Erkek	50	70.31	3515.50		

* p<0.05

Katılımcıların cinsiyetleri yapılan Shapiro-Wilk Testi’ne göre normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan test yapılmıştır. Araştırmada yer alan katılımcıların cinsiyetleri ile demokratik anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (p<0.05). Katılımcıların cinsiyetlerinin demokratik anne baba tutumları üzerinde anlamlı bir fark yarattığı ve bir etkisinin olduğu bulunmuştur. Buna göre, kadınların puanlarının sıra ortalamasının (72.17) erkeklerden (58.95) daha yüksek olduğu ve erkeklere göre ebeveynlerinin daha fazla demokratik anne baba tutumuna sahip oldukları söylenebilir. Araştırmada yer alan katılımcıların cinsiyetleri ile koruyucu istekçi anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır (p>0.05). Katılımcıların cinsiyetlerinin koruyucu istekçi anne baba tutumları üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı ve bir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Araştırmada yer alan katılımcıların cinsiyetleri ile otoriter anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (p<0.05). Katılımcıların cinsiyetlerinin otoriter anne baba tutumları üzerinde anlamlı bir fark yarattığı ve bir etkisinin olduğu bulunmuştur. Buna göre, erkeklerin puanlarının sıra ortalamasının (70.31) kadınlardan (56.31) daha yüksek olduğu ve kadınlara göre ebeveynlerinin daha fazla otoriter anne baba tutumuna sahip oldukları söylenebilir.

Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre demokratik anne baba tutumlarına ilişkin bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Ergenlerin Anne Eğitim Durumlarına Göre Demokratik Anne Baba Tutumlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Anne Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalamaları	Sd	X ²	p
İlkokul	104	63.65			
Lise	22	74.11	3	5.08	0.07
Üniversite	7	94.43			

Katılımcıların anne eğitim durumları yapılan Shapiro-Wilk Testi'ne göre normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan test yapılmıştır. Katılımcıların anne eğitim durumları ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$). Katılımcıların annelerinin eğitim durumlarının demokratik anne baba tutumları üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı ve bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Ancak ergenlerin puanlarının sıra ortalamalarına göre, annenin eğitim durumu arttıkça daha fazla demokratik tutuma sahip oldukları söylenebilir.

Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre koruyucu ve istekçi anne baba tutumlarına ilişkin bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Ergenlerin Anne Eğitim Durumlarına Göre Koruyucu ve İstekçi Anne Baba Tutumlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Anne Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalamaları	Sd	X ²	p
İlkokul	104	62.99			
Lise	24	74.75	3	5.34	0.06
Üniversite	7	45.36			

Katılımcıların anne eğitim durumları yapılan Shapiro-Wilk Testi'ne göre normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan test yapılmıştır. Katılımcıların anne eğitim durumları ile koruyucu ve istekçi anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$). Katılımcıların annelerinin eğitim durumlarının koruyucu istekçi anne baba tutumları üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı ve bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre otoriter anne baba tutumlarına ilişkin bulgular Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Ergenlerin Anne Eğitim Durumlarına Göre Otoriter Anne Baba Tutumlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Anne Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalamaları	Sd	X ²	p
İlkokul	106	64.55			
Lise	21	77.07	3	3.08	0.21
Üniversite	7	83.50			

Katılımcıların anne eğitim durumları yapılan Shapiro-Wilk Testi'ne göre normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan test yapılmıştır. Katılımcıların anne eğitim durumları ile otoriter anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$). Katılımcıların annelerinin eğitim durumlarının otoriter anne baba tutumları üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı ve bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre demokratik anne baba tutumlarına ilişkin bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Ergenlerin Baba Eğitim Durumlarına Göre Demokratik Anne Baba Tutumlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Baba Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalamaları	sd	X ²	p
İlkokul	96	62.55			
Lise	21	81.93	3	4.58	0.10
Üniversite	15	70.17			

Katılımcıların baba eğitim durumları yapılan Shapiro-Wilk Testi'ne göre normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan test yapılmıştır. Katılımcıların baba eğitim durumları ile demokratik anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p < 0.05$). Katılımcıların babalarının eğitim durumlarının anne baba tutumları üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı ve bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre koruyucu ve istekçi anne baba tutumlarına ilişkin bulgular Tablo 9'de verilmiştir.

Tablo 9. Ergenlerin Baba Eğitim Durumlarına Göre Koruyucu ve İstekçi Anne Baba Tutumlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Baba Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalamaları	sd	X ²	p
İlkokul	99	62.78			
Lise	20	72.30	3	3.41	0.18
Üniversite	12	82.04			

Katılımcıların baba eğitim durumları yapılan Shapiro-Wilk Testi'ne göre normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan test yapılmıştır. Katılımcıların baba eğitim durumları ile koruyucu ve istekçi anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p > 0.05$). Katılımcıların babalarının eğitim durumlarının koruyucu istekçi anne baba tutumları üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı ve bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Ancak katılımcıların puanlarının sıra ortalamalarına göre, baba eğitim düzeyi arttıkça koruyucu istekçi anne baba tutumlarında azalış olduğu gözlenmektedir.

Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre otoriter anne baba tutumlarına ilişkin bulgular Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Ergenlerin Baba Eğitim Durumlarına Göre Otoriter Anne Baba Tutumlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Baba Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalamaları	sd	X ²	p
İlkokul	99	65.00			
Lise	19	70.92	3	0.61	0.73
Üniversite	14	71.11			

Katılımcıların baba eğitim durumları yapılan Shapiro-Wilk Testi'ne göre normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan test yapılmıştır. Katılımcıların baba eğitim durumları ile otoriter anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p > 0.05$). Katılımcıların babalarının eğitim durumlarının otoriter anne baba tutumları üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı ve bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

Ergenlerin Kimlik Statülerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamına alınan ergenlerin cinsiyetlerine göre kimlik statüleri alt boyutlarına ilişkin bulgular Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Kimlik Statüleri Alt Boyutlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Başarılı Kimlik	Kadın	79	65.80	5198.00	1833.00	0.61
	Erkek	49	62.41	3058.00		
Moratoryum Kimlik	Kadın	76	66.32	5040.50	1685.50	0.28
	Erkek	50	59.21	2960.50		
İpotekli Kimlik	Kadın	72	63.12	4545.00	1899.00	0.96
	Erkek	53	62.83	3330.00		
Kargaşalı Kimlik	Kadın	78	63.47	4951.00	1870.00	0.83
	Erkek	49	64.84	3177.00		

Katılımcıların cinsiyetleri yapılan Shapiro-Wilk Testi'ne göre normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan test yapılmıştır. Araştırmada yer alan katılımcıların cinsiyetleri ile bağımlı kimlik statüleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$). Katılımcıların cinsiyetlerinin bağımlı kimlik statüleri üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı ve bir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyetleri ile moratoryum kimlik statüleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$). Katılımcıların cinsiyetlerinin moratoryum kimlik statüleri üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı ve bir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyetleri ile ipotekli kimlik statüleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$). Katılımcıların cinsiyetlerinin ipotekli kimlik statüleri üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı ve bir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyetleri ile kargaşalı kimlik statüleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$). Katılımcıların cinsiyetlerinin kargaşalı kimlik statüleri üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı ve bir etkisinin olmadığı bulunmuştur.

Ergenlerin Anne Baba Tutumları ile Kimlik Statüleri Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Araştırma kapsamına alınan ergenlerin anne baba tutumları ile kimlik statüleri arasındaki ilişkiye ait bulgular Tablo 12'te verilmiştir.

Tablo 12. Ergenlerin Anne Baba Tutumları İle Kimlik Statüleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Testi Sonuçları

		Anne Baba Tutumları	Kimlik Statüleri
Anne Baba Tutumları	Pearson Korelasyon	1	-0.02
	P		0.83
	N	110	81
	Pearson Korelasyon	-0.02	1
Kimlik Statüleri	P	0.83	
	N	81	110

Araştırmaya katılan ergenlerin anne baba tutumları ile kimlik statüleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Tartışma ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde ergenlerin anne baba tutumlarının kimlik statüleri üzerindeki etkisi bazı değişkenler açısından incelenecektir. Anne baba tutumları ve kimlik statüleri; cinsiyet, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna göre incelenip tartışılacaktır.

Uygulanan anket sonuçlarına göre araştırmaya 145 kişi katılmıştır. Bu katılımcıların 87'si kadın 58'i ise erkektir. Elde edilen verilere göre anne baba tutumunu cinsiyete göre inceleyecek olursak kızların algılanan ebeveyn tutumunu daha demokratik algıladığı görülmüştür. Literatürde kızların demokratik anne baba tutumunu algıladığı çalışmalar da bulunmaktadır (Çakır ve Aydın,2005; Morsünbül,2005). Erkeklerin anne baba tutumunu daha otoriter olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır (Bilecik, 2017). Ataerkil yetiştirilen toplumlarda erkeklere daha fazla sorumluluk verildiği için erkeklerin anne baba tutumunu daha otoriter algıladıkları söylenebilir.

Katılımcıların anne eğitim durumları ile koruyucu ve istekçi anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır; ancak eğitim seviyesi azaldıkça koruyucu istekçi olma oranının daha fazla artması beklenmektedir ($p>0.05$). Demokratik anne baba tutumlarını incelersek annenin eğitim durumları üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı ve bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Ancak ergenlerin puanlarının sıra ortalamalarına göre, annenin eğitim durumu arttıkça daha fazla demokratik tutuma sahip oldukları söylenebilir. Annenin eğitim durumu ile otoriter anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$). Otoriter ebeveyn tutumu eğitim seviyesinin artıp ya da azalmasına bağlı değildir. Her katılımcının eğitim seviyesi ne olursa olsun çocuğuna otoriter davranma sıklığı aynıdır. Algılanan anne baba tutumu ile anne eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Araştırma sonuçlarımızı destekleyecek araştırmalara bakılacak olursa literatürde benzer çalışmalara rastlanılmıştır (Biçkur, 2015; Dokuzlu, 2016).

Katılımcıların baba eğitim durumları ile demokratik anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Elde edilen verilerden babası okumayan katılımcıların sıra ortalamasına göre demokratik tutuma en az sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Baba eğitim durumları ile koruyucu ve istekçi anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$). Ancak katılımcıların puanlarının sıra ortalamalarına göre, baba eğitim düzeyi arttıkça koruyucu istekçi anne baba tutumlarında azalış olduğu gözlenmektedir. Katılımcıların baba eğitim durumları ile otoriter anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$). Ancak sıra ortalamalarına göre otoriter anne baba tutumunun babanın eğitim düzeyi azaldıkça arttığı görülmektedir. Literatürde yapılan araştırmalar incelendiğinde bu konuda pek araştırma yapılmadığı görülmüştür.

Kimlik statüleri incelendiğinde ise araştırmada yer alan katılımcıların cinsiyetleri ile kimlik statüleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$). Cinsiyet değişkeni kimlik statüleri için bazı araştırmalarda anlamlı farklılık oluştururken bazı araştırmalar için anlamlı farklılık oluşturmamaktadır. Literatüre bakıldığında yurt içinde yapılan bazı araştırmalarda kimlik kazanımının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemiştir (Köker, 1997; Oflazoğlu,2000; Süslü,2002; Balkaya ve Ceyhan, 2007). Cinsiyet değişkeninin kimlik kazanımında anlamlı farklılık gösterdiği çalışmalar da bulunmaktadır (Türkbay,Özcan. Doruk ve Sekmen, 2005; Morsünbül, 2005; İlhan ve Özdemir, 2012).

Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın amacı anne baba tutumlarının ergenlerin kimlik statüleri üzerindeki etkisinin bazı değişkenler açısından incelenmiştir. Anne baba tutumları ve kimlik statüleri; cinsiyet, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumlarına göre incelenmiştir. Bu bölümde araştırma ile ilgili önerilere yer verilecektir.

Belirtilen anne baba tutumları arasında kızların demokratik anne baba tutum algısı daha yüksek çıkarken, erkeklerde algılanan anne baba tutumu ise otoriter olarak algılanmıştır. Bunun nedeninin ataerkil toplumlarda yaşayan insanların erkeğe daha fazla sorumluluk yüklenmesi ve kız çocuğuna erkek kadar görev biçilmemesinden kaynaklanıyor olabilir. Bunun en aza indirgenmesi için toplumda kadın ve erkeğe verilen rollerin gözden geçirilmesi ve eşit şartlarda görevler verilmesi önerilebilir.

Koruyucu istekçi anne baba tutumunun sıra ortalamasına bakıldığında eğitim düzeyi azaldıkça bu tutumun arttığı gözlenmektedir. Çocukların yapabileceği görevleri engelleyen ebeveynlere çocuğun kendine has görevleri yapması için zaman tanınmaları önerilebilir.

Annenin eğitim düzeyi arttıkça demokratik anne baba tutumunun arttığı gözlenmiştir. Alınan eğitimle birlikte artan demokratik tutumda aileler çocuklarına sevgi ve saygı göstermekle beraber çocuklara yapabilecekleri

görevleri için zaman tanıyan ailelerdir. Annelerin sosyoekonomik ve kültürel seviyelerinin artmasıyla beraber aşırı koruyucu annelik tutumlarının azalıp demokratik tutumların arttığı gözlenmiştir. Babanın eğitim düzeyiyle demokratik anne baba tutumu arasında bir ilişki bulunmuştur. Eğitim düzeyi azaldıkça demokratik tutumun azaldığı görülmektedir. Babaların çocuklarına bu şekilde davranması çocuğun güven duygusunun gelişmesine neden olmaktadır. Demokratik anne baba tutumunun artması için anne babalara seminerler vermesi önerilebilir. Otoriter tutuma sahip anne babaların eğitim düzeyi azaldıkça arttığı görülmüştür ve bu tutuma sahip ebeveynlerin azalması için okul psikolojik danışmanlarına büyük iş düşmektedir. Bu konuda aileleri bilgilendirmek adına seminerler düzenlemeleri önerilebilir.

Kimlik statülerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermediğin görülmüştür. Toplumsal cinsiyet rollerinin benimsenmediği toplumlarda böyle bir sonucun çıkması olasıdır. Ergenlerin başarılı kimlik statüsüne sahip oldukları takdirde kargaşalı kimlik statüsüne sahip olma olasılıklarının azaldığı ortaya çıkmıştır. Başarılı kimlikte ergenler bir arayış içine girerken kargaşalı (dağınık) kimlikte ergen herhangi bir kimlik arayışında bulunmaz. Bu tür öğrencilere okulda ve ailede gerekli destek sağlanmalı ve kimlik arayışına girmeleri desteklenmelidir. Bunun tam tersi durumda ipotekli kimlik statüsüne sahip olmaları ergenlerin kargaşalı kimlik statüsüne sahip olma olasılığını da arttıracaktır. İpotekli kimlik statüsünde değerler genelde anne ve babadan geçer. Ailelere verilecek bu eğitim çocuklarına seçenekler sunup çocuklarını kendi seçenekler arasından seçim yapacak düzeye gelmelerinde yardımcı olmaları önerilebilir.

Ergenlik dönemi aileler ve ergenin kendisi tarafından önemli bir dönemi kapsadığı için bu konuda yapılan araştırmaların daha da artırılması önerilebilir. Bu konu üzerinde çalışılması gereken önemli bir konudur.

Kaynaklar

- Atar Öngel, A. (2013). *Madde kullanım bozukluğu olan ergenlerde aile işlevlerinin ve anne baba tutumunun değerlendirilmesi*. Tıpta Uzmanlık Tezi, İstanbul.
- Bakırcıoğlu, R. (2010). *Çocuk ve ergenlerde ruh sağlığı*. Anı Yayıncılık. 3. Baskı. Ankara
- Balkaya, A., & Ceyhan, E. (2007). Lise öğrencilerinin kimlik duygusu kazanım düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi.
- Biçkur, B. (2015). *Üniversite sınavına girecek öğrencilerin sınav kaygısı benlik saygısı ve anne baba tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi.
- Bilecik, S. (2017). Anne Baba Tutumlarının Bireylerin Din Algısına Etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(33), 7-38.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi Yayıncılık.16. Baskı. Ankara
- Çağdaş, A. (2015) *Anne baba çocuk iletişimi*. Eğiten Kitap Yayıncılık. 2. Baskı. Ankara
- Çakır, S.G., ve Aydın, G. (2005). Parental attitudes and ego identity status of Turkish adolescents. *Adolescence*, 40 (160), 847-859.
- Dokuzlu, E. (2016). *18 25 yaş arası üniversite öğrencilerinde anne baba tutumunun kişinin kaygı düzeyleri ve bağlanma tipi ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi.
- Eldekliloğlu, J. (2016). Karar stratejileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (11).
- İlhan, T., ve Özdemir, Y. (2012). *Beliren yetişkinlerde yaş, cinsiyet ve bağlanma stillerinin kimlik statüleri üzerindeki yordayıcı rolü*. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 19, 227-241.
- İnanç Yazgan, B. Bilgin M. ve Kılıç Atıcı M. (2012) *Gelişim psikolojisi çocuk ve ergen gelişimi*. Pegem Akademi. 8. Baskı. Ankara.
- Köker, S. (1997). *Kimlik duygusunun kazanılması açısından ergenlerin, genç yetişkinlerin, yetişkinlerin karşılaştırılması* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara
- Kulaksızoğlu, A. (2011). *Ergenlik psikolojisi*. Remzi Kitabevi. 13. Baskı. İstanbul.
- Kuzgun, Y., ve Eldekliloğlu, J. (2016). Ana baba tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (1).
- Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego-identity status. *Journal of Personality And Social Psychology*, 3(5), 551.
- Morsünbül, Ü. (2005). Ergenlikte kimlik statülerinin bağlanma stilleri, cinsiyet ve eğitim düzeyi açısından incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Oflazoğlu A.F. (2000). *Yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerde kimlik statülerinin incelenmesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Oskay, G. (2016). Genişletilmiş objektif ego kimlik statüsü ölçeğinin (extended objective measure of ego identity status)-eom-eis'in türkçeye uyarlanması-geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(9).
- Özgüngör, S. (2009). Postmodern değerler, kimlik oluşumu ve değer doyumu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (31), 32-42.
- Süslü, D.P. (2002). *Çalışan ve öğrenci ergenlerde kimlik duygusu kazanımının araştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Türkbay, T., Özcan, C., Doruk, A., ve Sekmen, K. (2005). Ergenlerde kimlik bocalaması üzerine cinsiyetin etkisi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 12 (2), 69-74.